herpy

AGAMY

## Agama kołczastogonowa

# *Laudakia stellio*

*Laudakia stellio* to krępa, kolczasta agama skalna ze wschodniej części basenu Morza Śródziemnego, szara lub brązowa, z jasnymi, gwiaździstymi plamkami i wyraźnie pierścieniowanym ogonem. Jest aktywna w dzień, dobrze się wspina, zjada zarówno owady, jak i rośliny, i osiąga 30-35 cm. Potrzebuje suchego terrarium z bardzo ciepłym miejscem do wygrzewania, UVB i mnóstwem kamieni, między którymi może się chować.

Rodzina: Agamidae  Nazwa angielska: Roughtail Rock Agama  Dawna nazwa: *Stellagama stellio; Agama stellio; Stellio stellio*

### NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

#### ZWIERZĘ

| | |
|---|---|
| Wielkość dorosłego osobnika | **30-35 cm**<br>długość całkowita z ogonem |
| Długość życia | **10-15 lat** |
| Aktywność | **Za dnia** |
| Tryb życia | **Nadrzewny, skalny i naziemny** |
| Środowisko | **Półpustynia i tereny skaliste** |
| Trudność | **Średnio zaawansowany** |

#### HODOWLA

| | |
|---|---|
| Min. terrarium | **100 × 50 × 50 cm**<br>D × S × W dla 1 dorosłego osobnika |
| Temperatura w dzień | **21-30 °C** |
| Miejsce wygrzewania | **40-46 °C** |
| Temperatura w nocy | **17-20 °C** |
| Wilgotność | **15-35%** |
| Woda | **Miska z wodą** |
| UVB | **Niezbędne**<br>Strefa Fergusona 3 |
| Pokarm | **Owady i rośliny** |
| Utrzymanie | **Pojedynczo lub w parach** |

#### ROZMNAŻANIE

| | |
|---|---|
| Rozmnażanie | **Jajorodny** |
| Wielkość zniesienia | **4-10 jaj** |
| Inkubacja | **60-90 dni**<br>przy 26-30 °C |

#### OCHRONA I FORMALNOŚCI

| | |
|---|---|
| CITES | **Niewymieniony** |
| Załącznik unijny | **Niewymieniony** |
| IUCN | **Najmniejszej troski (LC)** |

## O gatunku

*Laudakia stellio* to krępa agama o szerokiej głowie, mocnych nogach i szorstkich, kilowatych łuskach, zwłaszcza na grzbiecie i ogonie. Barwa podstawowa jest szara lub brązowa, z jasnymi, kremowożółtymi lub pomarańczowymi plamkami, które często zlewają się w pasy. Ogon jest podzielony na wyraźne segmenty, każdy z dwoma okółkami łusek. Ubarwienie zmienia się w zależności od temperatury i nastroju, a w okresie rozrodu samiec nabiera intensywniejszych barw na głowie i szyi. Nazwa gatunkowa nawiązuje prawdopodobnie do drobnych, gwiaździstych plamek.

Dorosłe osobniki osiągają 30-35 cm łącznie z ogonem; tułów mierzy maksymalnie około 13 cm od pyska do kloaki, a ogon jest mniej więcej półtora raza dłuższy. Samce są większe od samic i mają większą głowę. Zwierzę jest szybkie, dobrze się wspina i jest płochliwe: w razie zagrożenia znika w szczelinie między kamieniami.

Gatunek opisał Linneusz w 1758 roku i od tego czasu kilkakrotnie zmieniał rodzaj: *Agama stellio*, *Laudakia stellio*, w 2012 roku *Stellagama stellio*, a od 2022 roku ponownie *Laudakia stellio*. Nazwa *Stellagama stellio* wciąż pojawia się w handlu i starszej literaturze. Badania DNA wykazały, że gatunek w dawnym, szerokim ujęciu jest w rzeczywistości grupą gatunków.

Populacja z Cypru należy obecnie do *Laudakia cypriaca*, a populacje z Egiptu, Izraela, Palestyny, Jordanii, Syrii i Libanu do *Laudakia vulgaris*. Zwierzęta w handlu to często forma *brachydactyla*, zaliczana dziś do *L. vulgaris*. Hodowla jest taka sama dla całej grupy, ale informacje ze starszej literatury mogą dotyczyć gatunków pokrewnych.

To ciekawa agama dla kogoś, kto chce mniejszego i bardziej skalnego zwierzęcia niż *Pogona vitticeps*. Znosi spokojne branie na ręce, ale nie jest zwierzęciem, które należy podnosić codziennie.

## Występowanie i środowisko

*Laudakia stellio* występuje we wschodniej części basenu Morza Śródziemnego: w Grecji oraz w zachodniej, środkowej, południowej i południowo-wschodniej Turcji. W Grecji spotyka się ją na wielu wyspach Morza Egejskiego, m.in. na Cykladach (Naksos, Paros, Mykonos, Delos), Rodos, Kos, Samos, Lesbos i Chios, a także w okolicach Salonik i na Korfu. Kilka populacji wyspowych, m.in. na Korfu, zawdzięcza prawdopodobnie swoje istnienie człowiekowi, który przywiózł tam zwierzęta. Gatunek został też introdukowany na Maltę.

Starsze mapy przypisują gatunkowi znacznie szerszy zasięg, obejmujący również Cypr, Lewant z Jordanią oraz Egipt. Populacje te zalicza się dziś do blisko spokrewnionych gatunków. Mapa przedstawia obecne ujęcie.

> **Naturalny zasięg:** Grecja i Turcja.

### ŚRODOWISKO

*Laudakia stellio* zamieszkuje otwarte, suche i kamieniste tereny: skaliste zbocza, kamienne murki, ruiny i występy skalne, ale także zarośla oraz ogrody i wsie z murami. Chętnie przesiaduje na kamieniach, murach i pniach drzew, wygrzewając się, a w razie zagrożenia chowa się w szczelinach.

Klimat jest śródziemnomorski, z długimi, suchymi i gorącymi latami oraz łagodnymi, bardziej deszczowymi zimami. Aktywne zwierzę utrzymuje temperaturę ciała około 34 °C, a w gradiencie temperatur wybiera 33-38 °C. Poluje zarówno z czatowni, jak i aktywnie, i zjada głównie owady, ale też ślimaki, małe węże, nasiona i owoce. Na wolności dożywa około 7 lat.

## Hodowla

### TERRARIUM

Dorosły osobnik potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 100 × 50 × 50 cm (długość × szerokość × wysokość). Para lub samiec z dwiema samicami potrzebuje co najmniej 120 × 60 × 60 cm. Gatunek jest aktywny, więc im większe terrarium, tym lepiej, a od długości zależy, jak dobry gradient da się uzyskać.

Zastosuj podłoże z piasku zmieszanego z niewielką ilością ziemi, o głębokości co najmniej 5 cm, aby zwierzę mogło kopać. Unikaj grubego żwiru i kruszonych muszli; sypkie podłoże może powodować zaparcia, jeśli zwierzę połknie go dużo. Usuwaj odchody codziennie, a całe podłoże wymieniaj co 3-4 miesiące.

Urządź terrarium płaskim kamieniem do wygrzewania z łupka lub innej skały, stabilnymi stosami płaskich kamieni, korą korkową i pustymi gałęziami do wspinaczki. Co najmniej dwie-trzy kryjówki w różnych strefach temperatur to absolutne minimum, a wszystko musi stać stabilnie, aby nic się nie przewróciło. Terrarium powinno być dobrze wentylowane i zamykane na zamek, bo zwierzę jest szybkie. Rośliny odporne na suszę, prawdziwe lub sztuczne, zapewniają poczucie bezpieczeństwa.

### TEMPERATURA

*Laudakia stellio* potrzebuje wyraźnego gradientu. Kamień do wygrzewania powinien mieć temperaturę powierzchni 40-46 °C, mierzoną termometrem na podczerwień, a chłodny koniec 21-29 °C. Dzięki temu zwierzę samo utrzyma preferowaną temperaturę ciała 33-38 °C. Użyj żarówki halogenowej w ceramicznej oprawce nad płaskim kamieniem. Promienniki ceramiczne i kolorowe żarówki nie nadają się do miejsca wygrzewania.

Na noc wyłącz całe ogrzewanie i oświetlenie; temperatura może spaść do 17-20 °C. Jeśli w pomieszczeniu jest chłodniej, użyj promiennika ceramicznego podłączonego do termostatu. Wszystkie źródła ciepła podłączaj do termostatu.

Długość dnia może podążać za porami roku, zob. oświetlenie. Nie udokumentowano, czy zwierzę potrzebuje właściwego zimowania; zimy w obszarze występowania są łagodne.

### WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza w dzień powinna wynosić 15-35 %. Rano lekko zraszaj ściany, aby zwierzę mogło pić krople, bo agamy chętniej piją krople niż z miski. Obfite zraszanie wieczorem podnosi wilgotność w nocy, tak jak w naturze, ale w ciągu dnia terrarium musi z powrotem wyschnąć, a wentylacja musi być dobra, bo stała wilgoć prowadzi do infekcji dróg oddechowych.

Zawsze trzymaj w terrarium miskę ze świeżą wodą i szoruj ją co tydzień lub gdy jest brudna. Zbyt suche powietrze powoduje problemy z linieniem na palcach i końcu ogona.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

#### OŚWIETLENIE I UVB

*Laudakia stellio* jest aktywna w dzień i dużo się wygrzewa, dlatego potrzebuje silnego światła i UVB odpowiadającego strefie Fergusona 3. Użyj świetlówki T5 HO 10-12 % w oprawie z odbłyśnikiem, po tej samej stronie co lampa grzewcza. Jeśli świetlówka znajduje się nad siatką, kamień do wygrzewania powinien leżeć 25-30 cm pod nią; jeśli jest wewnątrz terrarium, odległość wynosi 35-40 cm. Sprawdzaj to miernikiem UV. Chłodny koniec musi być zacieniony.

Utrzymuj 10 godzin światła zimą i 14 godzin latem, a na noc wyłączaj wszystkie lampy. Dodatkowa lampa LED lub świetlówka o barwie około 6500 K daje więcej światła i pomaga roślinom. Wymieniaj świetlówkę UVB zgodnie z zaleceniami producenta, zwykle co 12 miesięcy.

Czytaj więcej: Światło i UVB

#### ŻYWIENIE

*Laudakia stellio* jest wszystkożerna, ale owady stanowią największą część diety. Podawaj urozmaicony pokarm z dobrze odżywionych owadów, np. karaczanów, świerszczy, larw much hermetia, jedwabników i mącznika, oraz świeże zielone rośliny, takie jak liście mniszka, jarmuż, liście gorczycy, rukola i liście opuncji. Sałata ma niską wartość odżywczą i nie nadaje się jako stały pokarm.

Młode dostają owady i zieleninę codziennie. Dorosłe dostają zieleninę codziennie, a owady co drugi dzień, tyle, ile zjedzą w ciągu około 10 minut. Lekko oprószaj owady wapniem; stosuj na zmianę wapń z witaminą D3 i bez niej, a witaminy podawaj raz w tygodniu. Suplementy posypuje się na owady, nie na zieleninę.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

#### ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

*Laudakia stellio* jest płochliwa i szybka, ale zwykle znosi spokojne branie na ręce. Nigdy nie chwytaj zwierzęcia od góry; podnoś je od spodu, podtrzymując ciało i nogi. Najlepiej pozwól mu samemu wejść na dłoń i nigdy nie wyciągaj go z kryjówki. Sesje rób krótkie, dopóki zwierzę nie poczuje się przy tobie bezpiecznie. Karmienie z pęsety buduje zaufanie.

Dwa samce nigdy nie mogą mieszkać razem. Samice zwykle mogą żyć razem, a samca można trzymać z jedną lub kilkoma samicami, jeśli zwierzęta są podobnej wielkości, a terrarium wystarczająco duże. Zapewnij wiele kryjówek i kilka miejsc do wygrzewania, a w razie pojawienia się ran rozdziel zwierzęta.

## Rozmnażanie

#### DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samce *Laudakia stellio* są większe od samic, mają większą głowę i w okresie rozrodu nabierają intensywniejszych barw na głowie i szyi. Płeć najłatwiej rozpoznać u dorosłych zwierząt w sezonie.

U blisko spokrewnionej *L. vulgaris* najmniejsze dojrzałe płciowo osobniki mierzą około 9 cm od pyska do kloaki. Wiek osiągania dojrzałości płciowej nie jest udokumentowany. Samicę przeznaczaj do rozrodu dopiero wtedy, gdy jest w pełni wyrośnięta i w dobrej kondycji.

#### GODY I KOPULACJA

Gody *Laudakia stellio* odbywają się wiosną i wczesnym latem. Samiec broni terytorium, kiwając głową, zmieniając barwę i nadymając gardło, i używa tych samych sygnałów, zalecając się do samicy. Doświadczenia z kopulacją w niewoli nie są udokumentowane. Wpuść samca do samicy w przestronnym terrarium z wieloma kryjówkami, obserwuj je i rozdziel, jeśli samica odniesie rany lub przestanie jeść.

#### SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa 4-10 jaj od maja do lipca, w piaszczystej ziemi lub pod kamieniami. Zniesienia liczące do 15-18 jaj dotyczą blisko spokrewnionej *L. vulgaris*. Nie udokumentowano, ile zniesień samica składa w ciągu roku.

Daj samicy skrzynkę lęgową z 10-15 cm wilgotnego piasku, w którym może kopać. Bez odpowiedniego miejsca może zatrzymać jaja, co może zagrażać jej życiu. Przed złożeniem jaj i po nim zapewnij jej obfity pokarm i wapń.

### INKUBACJA

Młode wykluwają się po 2-3 miesiącach. Temperatura inkubacji nie jest udokumentowana dla *L. stellio*; 26-30 °C to szacunek zapożyczony od pokrewnej *Agama agama*. Ostrożnie wyjmij jaja, nie obracając ich, i umieść je w lekko wilgotnym wermikulicie w inkubatorze.

Gatunek ma temperaturowo zależną determinację płci, więc temperatura inkubacji wpływa na proporcję płci. Utrzymuj stabilną temperaturę.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

### ODCHÓW MŁODYCH

Świeżo wyklute młode potrzebują takiego samego wyposażenia jak dorosłe: kryjówek, miejsca do wygrzewania i UVB. Karm je codziennie małymi owadami oprószonymi wapniem oraz drobno posiekaną zieleniną. Trzymaj je oddzielnie od dorosłych i w porę rozdzielaj samce, bo stają się terytorialne. Wzrost i odchów w niewoli nie są bliżej udokumentowane.

## Zdrowie i częste błędy

Większość chorób *Laudakia stellio* wynika z błędów w hodowli. Typowe problemy to:

- Metaboliczna choroba kości przy zbyt małej ilości UVB i wapnia.
- Problemy z linieniem przy zbyt suchym powietrzu, zwłaszcza na palcach i końcu ogona.
- Infekcja dróg oddechowych przy zbyt niskiej temperaturze lub stale wysokiej wilgotności.
- Zaparcia po połknięciu podłoża.
- Robaki jelitowe i inne pasożyty. Nowe zwierzęta trzymaj na kwarantannie i zleć badanie kału.
- Problemy ze składaniem jaj u samic bez odpowiedniego miejsca do składania.

Zdrowe zwierzę ma czyste oczy i pełny ogon oraz chętnie je. Skontaktuj się z weterynarzem doświadczonym w leczeniu gadów, jeśli zwierzę jest osowiałe, nie jadło przez tydzień lub dłużej, ma rany lub oddycha z otwartym pyskiem.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby

### Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.